

Yayın Tanıtım/Book Review

Öğr. Gör. Hacı ÇOBAN*

Christopher Howgego, **Sikkelerin Işığında Eski Çağ Tarihi**, (çev. Oğuz Tekin), Homer Kitabevi, Türkçe 1. Baskı, Mayıs 1998, İstanbul.

Sikke darp ettirmek ve darp edilen sikkelerin tarihi gelişimini takip etmek, eski çağ tarihi bilgisinin de gelişmesine çok büyük katkı sağlamaktadır. Sikkelerin Işığında Eski Çağ Tarihi adlı kitabın incelenmesinde de paranın tarihi gelişim sürecinden başlayarak, eski çağ devletlerinin karşılaştığı para ve ekonomik kriz meselelerinin öğrenilmesinde ve de bu krizler konusunda alınan tedbirlerin günümüzle kıyaslanmasında önemli bir kaynak olduğu anlaşılmaktadır. Yazar kitabı kaleme almasının amacını Önsöz'ünde şu şekilde izah etmiştir:

“Bu kitap, sikkelere ilişkin çalışmaların kendilerine nasıl yararlı olabileceğini bilmek isteyen eskiçağ tarihi öğrencileri, araştırmacıları ve öğretim üyeleri için kaleme alınmıştır. Amaç, sikkenin nitelik, biçim ve üslubunun başlıca tarihsel konularla nasıl ilişkisi olabileceğini göstermek ve belli başlı nümismatik yaklaşımları, çok kuvvetli bazı örneklerle göndermeler yaparak, tanıtmaktır.”

Kitapta işlenen sikkenin icadından M.Ö. yaklaşık 600 yılından Roma imparatoru Diocletianus (M.S.284–305) dönemi sonuna kadar olan eski çağ konularını, özellikle de sikkenin gelişiminin, tarihin konularıyla nasıl ilişkili olduğu işlenen konularda çok ayrıntılı olarak verilmiştir.

Çevirenin kısa notu, önsöz, teşekkür, kısaltmalar, levhaların listesi ve resimlerin listesi ile başlayan kitap 6 bölüm ve son kısmında notlar, bibliyografya, levhaların ayrıntılı listesi ve dizinden oluşmaktadır, 6 bölümün ana başlıkları şu şekildedir:

* Öğr. Gör., Bozok Üni. Fen-Ed. Fak. haci-coban@hotmail.com.

- 1-Para
- 2-Sikke Basımı
- 3-İmparatorluklar
- 4-Politika
- 5-Sikkenin Dolaşımı
- 6-Ekonomik Krizler

1. Bölümde Eski çağda sikke adını alan paranın tanımı, bölgeler arası sikke geleneği ve bölgeler arası etkileşimin olup olmadığı anlatılmaya çalışılmıştır. Eski çağda yaygın bir kanatla bilinen parayı bulan ve kullanan toplumun Lidya Krallığı olduğu gerçeğine mesafeli yaklaşarak bu durumun üzerinde durulması gereken bir konu olduğuna vurgu yapıyor. Sikkeyi bir Hellen fenomeni olarak yorumlamanın doğru bir yaklaşım olduğunu kabul ediyor.

Ayrıca birinci bölümde sikkenin dağılımı, eloktron sikkelerden bronz, gümüş ve altın sikkelere ne zaman geçildiği, sikkelerin biçimlendirilmesi ve darp edilmesi sistemlerinden bahsedilmiştir.

2. Bölümde; Sikke metalinin sağlanması, darphanenin tanımı, darphanelerin genelde belirli bir kentin sikkelerinin üretildiği yerler olarak kabul edildiği vurgulanmaktadır. Sikke basımının nedenleri, sikke ve devlet harcamaları arasındaki ilişkilerden bahsedilmiştir.

3. Bölümde sikke ve emperyalizm konusu anlatılmış, sikkenin bağımsızlık alameti olup olmayacağı meselesi üzerinde durulmuştur. Sikkelerin karmaşık bir şekilde hükmeden ile hükmedilen arasındaki ilişkiyi yansıttığı kabul edilmiştir. Ayrıca bu bölümde Atina, Pers, Hellenistik dönem (II. Philippos, Büyük İskender, Selevkoslar, Ptolemaioslar, Attaloslar) ve Roma imparatorluklarının para sistemlerinin etkisi gözden geçirilerek ayrı ayrı anlatılmıştır.

4. Bölümde Sikke tipleri ve politika konusu anlatılmıştır. Sikkelerin üzerindeki damga, işaret ve yazıların tarih bilgisi için önemi vurgulanmış ve tarihçiye birçok konuda yardımcı olduğu belirtilmiştir. Sikkeler üzerindeki politik tasvirler Yunan ve Roma örnekleriyle açıklanmıştır.

Sikke tiplerinin seçiminin sebepleri belirtilmiş ve bu sebepler örnekleriyle açıklandığı gibi, imal dil, halkın sikke tipini algılaması, iktidarların temaları ayrıntılı örneklerle anlatılmıştır.

5. Bölümde Sikkenin dolaşımı, sikke hareketlerinin nedenleri, sikke dolaşımı ile ticaret arasındaki ilişkiler ele alınmış, Arkaik dönem, geç klasik ve Hellenistik dönem, Roma dönemi, kent sikkeleri ve bunların dolaşım meseleleri anlatılmıştır. Değerli metalden yapılmış sikkelerin

çoğunu definelerden tanımaktayız. Bu sikkeler genellikle ticarete ve daha büyük bir coğrafyada dolaşımda olduklarından, define örnekleri sikkelerin eskiçağdaki dolaşimleri ve neticede ticaret ve ilişkili başka konularda yanlış bir tablo ortaya koyabilir. Bu yüzden sikke buluntularına ilişkin mutlak sayılara dikkatli yaklaşılmalıdır. Bölgeler ve dönemler arasındaki önemli farklılıklar kesinlikle göz önünde tutulmalıdır. Ele geçen sikke buluntuları aynı bölgede ele geçen diğer sikke buluntularıyla mutlaka karşılaştırılmalı ve böylece daha doğru ve gerçeğe yakın bir şekilde ele alınmalıdır. Örneğin ele geçen sikkeler o bölgede değil de başka yerde basılmış ise oraya nasıl geldiği araştırılmalıdır.

6. ve son bölümde Atina ve Roma'dan başlamak üzere ekonomik krizler, anlatılmış. Krizlerle para arasındaki ilişki ve sikkenin krizlerle yeniden şekillenmesi; Tağış, enflasyon, devalüasyon, manipülasyon gibi günümüzde de sıkça kullanılan birçok kavramın ilk çağlardaki etkileri ve bu meselelere karşı alınan tedbirlerle, para reformları anlatılırken günümüzde de karşılaştığımız bu ve benzeri problemlerin çözüm önerileri ve alınan tedbirlerin şaşırtıcı benzerlikleri okuyuculara gösterilmiştir. Eski çağda devletlerin sikke basımı devletin içinde bulunduğu ekonomik durum ile doğrudan bağlantılı olmuştur. Ekonomik sıkıntı dönemlerinde basılan sikkelerle, ekonominin güçlü olduğu dönemlerdeki sikkelerde kullanılan madenin çeşidi, ayarı ve değeri bakımından büyük farklılıklara dikkat çekilmiştir. Parada kullanılan ayarın yüksek ya da düşük olması o devletin istikrarının göstergesi olarak kabul edildiği üzerinde durulmuştur.

6. Bölümden sonra s. 167-168 de para, sikke basımı ve kriz konularında açıklamaların bulunduğu notlar bölümü yer almaktadır.

s.169 dan 187'nin sonuna kadar geniş bir bibliyografya bölümü yer almaktadır. Bu kadar geniş bibliyografya bu ve benzeri konularda çalışma yapacak araştırmacıların işini büyük oranda kolaylaştıracaktır.

s.189 ile 197 arasında ise bu sayfalardan sonra yer alan sikke resimlerinin ve levhaların ayrıntılı listesi verilmiştir. Levhaların listelenmesinde, tarihi devirler ve sikkenin yeri, Arkaik ve klasik dönemden başlanarak İ.S. 4.yüzyıl'a kadar belirtilmiştir.

Fotoğrafları verilen sikkelerin Oxford Ashmolean Museum'un Heberden sikke kabinesinde bulunduğu, bir kısmının da British Museum'un sikke ve madalya bölümünde yer aldığı ifade edilmiştir. Resimdeki sikkelerin aksi belirtilmedikçe gümüş madeninden olduğu da ayrıca vurgulanmıştır. Küçük Asya'nın batısı, İtalya ve Sicilya, Kıta Yunanistanı, Pers İmparatorluğu, II. Philippos ve İskender, Hellenistik dönem; (Balkanlar, Küçük Asya krali ve İmparatorluk sikkeleri, Küçük Asya kent sikkeleri, Doğu Selefkos ve Mısır ile Kuzey Afrika) sikkeleri,

Roma dönemi ve de Batı Keltleri sikkelerinden oluşan çok geniş bir koleksiyon tanıtılmıştır. Koleksiyonda yer alan sikkelerin dönem ve devletlere göre ayrımının yanında nerede basıldıklarının da vurgulanması araştırmacılar açısından büyük kolaylıklar sağlayacaktır. Resimlerden sonra dizin bölümü ile kitap sona ermektedir.